

## Витоки інтернету: науковий огляд досліджень

*Ярослав Худолей,*

*аспірант кафедри теорії та історії держави і права,  
ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК», м. Київ, Україна,  
e-mail: khudolieiyh@krok.edu.ua,  
ORCID: 0009-0007-4024-7007*

Інтернет як мережа бере своє коріння із військових розробок оборонно-наукових відомств США. У 1969 році за ініціативою Пентагону було створено Агентство передових дослідницьких проєктів Міністерства оборони США – DARPA (Department of Defense ARPA – Advanced Research Projects Agency). До кінця 1969 р. було запущено та сполучено чотири хост-комп'ютера в первинну мережу ARPANET (Advanced Research Projects Agency Network – мережа Агентства Перспективних Досліджень), яка стала зародком мережі Інтернет.

Кардинальним зламом у розповсюдженні Інтернету в якості інновації стали 90-і роки ХХ ст. Зокрема, у 1990 році відбулася історична подія – перший запуск Всесвітньої Павутини. Проте після цього етапу розвитку, Інтернет залишався в основному областю для технічних ентузіастів протягом наступних трьох років, і комерційний сектор та громадськість не виявляли до нього особливого інтересу. До червня 1993 року менше ніж 2 % центральних комп'ютерів, що були частиною цієї мережі, мали комерційний статус. У тому ж році група студентів в університеті штату Іллінойс, включаючи Марка Андерсена, який став співзасновником компанії Netscape Inc, розробила веб-браузер і супутні програмні застосунки, які дозволяли користувачам переглядати все більше та більше веб-сайтів, а також відображати й відправляти примітивну графіку та текст. Цей браузер, опублікований в мережі Інтернет, почав швидко поширюватися по всьому світу, в результаті як індивідуальні користувачі, так і компанії стали створювати особисті «домашні сторінки» для публікації різних матеріалів, спочатку просто для задоволення. Бурхливий ріст, який відбувся в кінці 1993 року, був надзвичайно швидким, навіть за технологічними стандартами. До липня 1996 року кількість комп'ютерів, підключених до мережі, зросла більш ніж в тисячу разів, досягнувши 150 тисяч. Бізнес великих розмірів також вступив у світ Інтернету, і до кінця 1996 року 90 % веб-сайтів мали розширення «com».

Представлені події в світлі розвитку Інтернету є лише малою частиною стрімкого процесу його еволюції. В контексті поточного етапу дослідження висвітлення цих подій є побічним з урахуванням відмінностей у темпах розвитку наукової доктрини та самої мережі Інтернет як багатофункціонального інформаційно-комунікаційного середовища. До слова, одним з центральних об'єктів наукових розробок відносно мережі Інтернет, її правового регулювання є в першу чергу поняття «Інтернет».

Навіть зараз немає єдиного розуміння і визначення цього ключового поняття, розуміння його природи. Отже і предмет регулювання є досить розпливчастим і неоднорідним. Серед першовідкривачів глибинного вивчення даної проблеми в

Україні стали А. Тадейко та К. Шахбазян.

А. Тадейко вважає, що Інтернет – це електронна комунікаційна мережа, що зв'язує комп'ютери в усьому світі через телефонні лінії і кабелі з оптичних волокон [1, с. 116]. К. Шахбазян визначає поняття мережі Інтернет для міжнародного права як міжнародну телекомунікаційну мережу загального користування, призначену для обміну повідомленнями (даними), яка є комплексним предметом правового регулювання різноманітних суспільних відносин в єдиній системі, що існує завдяки глобальній комп'ютерній мережі і призначена для обміну даними, які зчитуються машиною та представлені у вигляді, зрозумілому для людини. О. Зайцева визначає Інтернет як глобальне інформаційне простір, що ігнорує державні кордони, і це робить його явищем нового рівня у світовому співтоваристві. Ця система є унікальним засобом доступу до інформації щодо будь-яких видів діяльності або інтересів людини. Вона також є об'єктом для розробки та впровадження новітніх програмних та інструментальних технологій, що робить Інтернет сферою інтенсивного розвитку в майбутньому [2, с. 193].

Репрезентовані вище дефініції, що були запропоновані науковцями, набули поширення та стали обговорюватися лише ХХІ столітті. Фактично, більшість фундаментальних дисертаційних праць та монографій, які хоча б дотично стосувалися проблеми за цим питанням, побачили світ вже після 2005 року, що свідчить про певний період стагнації у відношенні розробки поточної тематики: К. Беляков «Інформація та Інтернет в праві: теорія і практика», І. Орехова «Державний контроль господарської діяльності: адміністративно-правові засади», О. Леонідова «Адміністративна відповідальність за проступки у сфері телекомунікацій», «Теоретико-методологічні засади інформаційного права України: реалізація права на інформацію» О. Марценюка (2009).

І. Орехова резюмує, що державний контроль за функціонуванням мережі Інтернет має бути закріплено в рамках поняття державного контролю у сфері господарської діяльності та належним чином закріплено (враховуючи положення спеціальних законів, наприклад Закон України «Про телекомунікації»). Науковиця вказує, що контроль за змістом використання мережі Інтернет деякими групами суб'єктів є не менш важливим в контексті втілення контрольної та превентивної функцій, ніж податковий, ціновий чи антимонопольний види контролю.

О. Леонідов, розглядаючи юридичну відповідальність за правопорушення в мережі Інтернет в світлі регламентації телекомунікацій, пропонує встановити особливості провадження у справах про адміністративні правопорушення, вчинені у сфері функціонування мережі Інтернет. При цьому з огляду на нерозробленість видів та юридичних складів правопорушень вчений рекомендує проводити градацію таких правопорушень і на законодавчому рівні узгодити й прийняти критерії співставлення юридичної відповідальності, санкції/покарання за нього зі звичайним аналогічним правопорушенням.

О. Марценюк в якості універсального способу врегулювання спеціального режиму юридичної відповідальності за правопорушення в мережі Інтернет пропонував прийняття профільної кодифікації – Інформаційного кодексу України

[3, с. 39]. Цінність даної роботи полягає у тому числі в намаганні автором чітко визначити склад правопорушень в мережі Інтернет.

Закономірно, що при різноманітті можливих протиправних і суспільно небезпечних дій в мережі Інтернет уніфікований склад не здатний відтворити всі потенційні варіанти. Разом з цим його визначення власне сприяє розвитку ідеї особливого підходу до питання юридичної відповідальності за ці правопорушення.

**Ключові слова:** інтернет; юридична відповідальність; інформаційний простір.

### **Список використаних джерел**

1. Гуцу С.Ф. *Правове регулювання мережі Інтернет: міжнародний і вітчизняний досвід*. Вісник НТУУ «КПІ». Політологія, соціологія, право. 2018. № 2 (38). С. 114-118.
2. Зайцева О.К. *Становлення міжнародної політики регулювання Інтернет-середовища*. Вісник НТУУ «КПІ». Політологія, соціологія, право: зб. наук. праць. Київ: ІВЦ «Політехніка», 2009. № 4. 193 с.
3. Марценюк О. *Теоретико-методологічні засади інформаційного права України: реалізація права на інформацію: дис. канд. юрид. наук 12.00.07. Київський національний університет внутрішніх справ. Київ, 2009. 242 с.*